

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Δρ. Κωνσταντίνος Κόλλιας

Διδακτικό προσωπικό Π.Δ. 407/80

Τμήμα οικονομικών επιστημών ΔΠΘ

Εισαγωγή



- Η αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό (Άρθρο 3 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΣΕΕ) διέπει την άσκηση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών, καθώς συμβάλλει στην αποτελεσματική κατανομή των πόρων, ενώ ταυτόχρονα επηρεάζει ουσιαστικά και την άσκηση των πολιτικών της Ένωσης.
- Οι ενωσιακοί κανόνες του ανταγωνισμού αποτελούν τα μέσα πραγμάτωσης των σκοπών της ενωσιακής πολιτικής του ανταγωνισμού, η οποία οριοθετεί τόσο τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων όσο και τα κρατικά μέτρα παρέμβασης στην αγορά

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων



- Άρθρα 101-102 ΣΛΕΕ (Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης)
 - «Ratio» των διατάξεων
 - ✦ Ο ελεύθερος ανταγωνισμός ως μέσο ενωσιακής πολιτικής και όχι ως αυτοσκοπός: έλεγχος της αντί-ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων.
 - ✦ Προστασία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, του καταναλωτή και αποτελεσματικότερη κατανομή πόρων.
 - ✦ Διασφάλιση του «workable» competition: ο ανόθευτος ανταγωνισμός προϋποθέτει τον εφικτό ανταγωνισμό (workable competition) στην αγορά, συνεπώς χρειάζεται τόσοσ ανταγωνισμός που να εκπληρώνει τις θεμελιώδεις αξιώσεις και τους σκοπούς της Συνθήκης

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (2)



- Άρθρα 101-102 ΣΛΕΕ
 - «Ratio» των διατάξεων (συνέχεια)
 - ✦ **Ενοποίηση των αγορών:** στόχος είναι η εξασφάλιση της λειτουργίας της οικονομίας της αγοράς ή αλλιώς της ελευθερίας στη διαμόρφωση των βασικών μεγεθών της προσφοράς και της ζήτησης.
 - ✦ Ανάγκη για προστασία της οικονομικής ελευθερίας των ατόμων, που κατοχυρώνεται συνταγματικά. Παράλληλα, κανόνες του ανταγωνισμού της ΕΕ αποτελούν και βασικό μοχλό για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (3)



- Προϋποθέσεις εφαρμογής
 - Άρθρο 101 ΣΛΕΕ
 - ✦ Απαγόρευση-απαλλαγή: Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ περιλαμβάνει τον κανόνα της απαγόρευσης των συμπράξεων, καθώς και την εξαιρεση-απαλλαγή τους εφόσον πληρούν σωρευτικά τις προϋποθέσεις της παραγράφου 3.
 - ✦ Προϋποθέσεις απαγόρευσης (101 παρ. 1 ΣΛΕΕ)
 - Σύμπραξη μεταξύ επιχειρήσεων (η συμφωνία μεταξύ τουλάχιστον δύο επιχειρήσεων, η εναρμονισμένη πρακτική και η απόφαση ένωσης επιχειρήσεων).
 - Περιορισμός του ανταγωνισμού (απαγορεύονται οι συμπράξεις όταν έχουν ως στόχο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή την νόθευση του ανταγωνισμού).
 - Επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών (αυστηρή αντιμετώπιση κάθε πρακτικής που οδηγεί σε στεγανοποίηση των εθνικών αγορών).

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (4)



- Προϋποθέσεις εφαρμογής
 - Άρθρο 101 ΣΛΕΕ (συνέχεια)
 - ✦ Προϋποθέσεις απαλλαγής των συμπράξεων (101 παρ. 3 της ΣΛΕΕ)
 - Η σύμπραξη συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου
 - Οι εν λόγω επωφελείς οικονομικές συνέπειες πρέπει να μην αποβαίνουν αποκλειστικά προς όφελος των εμπλεκόμενων στην περιοριστική σύμπραξη επιχειρήσεων
 - Τα οικονομικά πλεονεκτήματα της σύμπραξης θα πρέπει να είναι αντίστοιχα με τις περιοριστικές της συνέπειες
 - Δεν θα πρέπει να καταργείται ο ανταγωνισμός σε σημαντικό τμήμα της αγοράς των σχετικών προϊόντων

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (5)



- Προϋποθέσεις εφαρμογής
 - Άρθρο 102 ΣΛΕΕ - Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης: Αναφέρεται στις επιχειρήσεις που καταχρώνται τη δεσπόζουσα θέση τους εντός της εσωτερικής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της, κατά το μέτρο που η καταχρηστική αυτή πρακτική δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών
 - ✦ Δεσπόζουσα θέση - Έννοια
 - Η δυνατότητα μιας επιχείρησης να λειτουργεί με πλήρη ανεξαρτησία στην αγορά, χωρίς να λαμβάνει υπόψη της τη συμπεριφορά άλλων ανταγωνιστών, των αγοραστών ή των προμηθευτών της.
 - Ανάγκη οριοθέτησης της σχετικής αγοράς κατά προϊόν και γεωγραφικά. Το γεωγραφικό όριο της αγοράς θα καλύπτει την εδαφική περιοχή όπου αναπτύσσονται ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (6)



- Προϋποθέσεις εφαρμογής
 - ✦ Έννοια της κατάχρησης
 - Η κατάχρηση είναι έννοια αντικειμενική και συνδέεται με τη συμπεριφορά (όχι την ενδιάθετη προδιάθεση) της δεσπόζουσας επιχείρησης, που επιδρά στη δομή της αγοράς, αποδυναμώνοντας τον ήδη εξασθενημένο ανταγωνισμό, με τη χρήση μεθόδων που δεν αρμόζουν σε καθεστώς υγιούς ανταγωνισμού.
 - Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο για τη διαπίστωση της δεσπόζουσας θέσης αποτελούν ενδείξεις και όχι αποδείξεις, αξιολογούνται σωρευτικά και όχι μεμονωμένα.
 - Η ύπαρξη φραγμών εισόδου στην αγορά αποτελεί ένδειξη κατοχής δεσπόζουσας θέσης.

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (7)



- Προϋποθέσεις εφαρμογής
 - Άρθρο 102 ΣΛΕΕ – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης (*συνέχεια*)
 - ✦ Ενδεικτικές μορφές κατάχρησης
 - Επιβολή μη δίκαιων τιμών (αγοράς ή πώλησης) ή άλλων όρων συναλλαγής. Καταχρηστικός χαρακτήρας τιμών, δηλαδή τιμή πολύ υψηλότερη της υποθετικής ανταγωνιστικής τιμής.
 - Επιθετική τιμολόγηση (predatory pricing) – Πώληση κάτω του κόστους. Αντί-ανταγωνιστικό αποκλεισμό από την αγορά άλλων ανταγωνιστών.
 - Άρνηση πώλησης ή συναλλαγής εν γένει. Απαγορεύεται αφού μπορεί να οδηγήσει στην ολοκληρωτική εξαφάνιση κάθε ανταγωνισμού.

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (8)



- Συγκεντρώσεις επιχειρήσεων: Προβλέπεται η αποκλειστική εφαρμογή ενός συστήματος προληπτικού ελέγχου των συγκεντρώσεων των επιχειρήσεων με «κοινοτική διάσταση»
 - Έννοια της ελεγχόμενης από τον Κανονισμό 139/2004 συγκέντρωσης
 - ✦ Συγκέντρωση θεωρείται ότι υπάρχει όταν, λόγω αυτής, προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου από: α) τη συγχώνευση δύο ή περισσότερων προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων ή β) την απόκτηση από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη μία τουλάχιστον επιχείρηση ή από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, άμεσα ή έμμεσα, ελέγχου στο σύνολο ή σε τμήματα μίας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων

Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων (9)



- Συγκεντρώσεις επιχειρήσεων
 - Έλεγχος συμβατότητας της συγκέντρωσης
 - ✦ Κριτήριο της Σημαντικής Παρακώλυσης του Αποτελεσματικού Ανταγωνισμού (ΣΠΑΑ). Παρακώλυση είναι το αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης μιας δεσπόμενης θέσης στην κοινή αγορά.
 - ✦ Μειώθηκε αισθητά ο κίνδυνος να προκληθούν συντονισμένες συγχωνεύσεις, που θα οδηγούσαν αυτόματα σε αποκλεισμό ανταγωνιστών από την αγορά.

Κρατικά μέτρα και ανταγωνισμός



- Διασφάλιση του χρήσιμου αποτελέσματος των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ
 - Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας των κρατών μελών και της Ένωσης επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να μη θεσπίζουν ή διατηρούν σε ισχύ μέτρα ικανά να θέσουν σε κίνδυνο την υλοποίηση των θεμελιωδών σκοπών της Ένωσης και την πρακτική αποτελεσματικότητα των κανόνων του ανταγωνισμού που κατατείνουν στην πραγμάτωση των σκοπών αυτών.

Κρατικά μέτρα και ανταγωνισμός (2)



- Κρατικά μέτρα που αφορούν τις δημόσιες επιχειρήσεις ή τις επιχειρήσεις που απολαμβάνουν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα: Άρθρο 106 ΣΛΕΕ
 - Απαγορεύεται η θέσπιση ή διατήρηση από τα κράτη μέλη προνομιακού υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων καθεστώτος.
 - Σκοπός η διασφάλιση ενός κλίματος ανόθευτου ανταγωνισμού από κρατικές παρεμβάσεις που θα επέτρεπαν στις δημόσιες επιχειρήσεις τη διατήρηση μιας πλεονεκτικής θέσης στην εσωτερική αγορά.
 - Καθορίζονται οι όροι υπό τους οποίους οι επιχειρήσεις που έχουν χαρακτήρα δημοσιονομικού μονοπωλίου, καθώς και αυτές που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση Υπηρεσιών Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος (ΥΓΟΣ) μπορούν, κατ' εξαίρεση, να μην υπόκεινται στους κανόνες της Συνθήκης.

Κρατικές ενισχύσεις: Άρθρα 107-108 ΣΛΕΕ



- Προϋποθέσεις απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων
 - Ύπαρξη ενίσχυσης
 - Στρέβλωση ή απειλή στρέβλωσης του ανταγωνισμού
 - Επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών.
- Η έννοια της ενίσχυσης περιλαμβάνει τις θετικές παροχές (επιδοτήσεις) αλλά και παρεμβάσεις που μειώνουν τις επιβαρύνσεις που βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχείρησης.
- Παροχή οικονομικού - ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, η μεταφορά κρατικών πόρων, ο καταλογισμός του μέτρου στο κράτος και ο επιλεκτικός χαρακτήρας του κρατικού μέτρου.

Κρατικές ενισχύσεις: Άρθρα 107-108 ΣΛΕΕ (2)



- Εξαιρέσεις από την αρχή της απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων
 - Αυτοδίκαιες (αυτόματες) εξαιρέσεις
 - ✦ Ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προέλευσης των προϊόντων
 - ✦ Ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή αλλά έκτακτα γεγονότα
 - ✦ Ενισχύσεις σε ορισμένες περιοχές της Δυτικής Γερμανίας που είχαν πληγεί από τη διαίρεση της Γερμανίας

Κρατικές ενισχύσεις: Άρθρα 107-108 ΣΛΕΕ (3)



- Εξαιρέσεις από την αρχή της απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων
Δυνητικές εξαιρέσεις
 1. Περιφερειακές ενισχύσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθιστα χαμηλό.
 2. Γενικές οριζόντιες ενισχύσεις, αντικείμενο η προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος
 3. Τομεακές ενισχύσεις, αντικείμενο η προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή περιοχών
 4. Πολιτιστικές ενισχύσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού και τη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς.
 5. Το Συμβούλιο μπορεί να προσθέσει και άλλες κατηγορίες που θα μπορούσαν να τύχουν εξαιρέσεως

Κρατικές ενισχύσεις: Άρθρα 107-108 ΣΛΕΕ (4)



- Διαδικασία ελέγχου των ενισχύσεων (Ρόλος της Επιτροπής και των Εθνικών Δικαστηρίων)
 - Η εκτίμηση της συμβατότητας των μέτρων ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής
 - Η τήρηση των διαδικαστικών κανόνων του προληπτικού ελέγχου και ειδικότερα της κατά το άρθρο 108 παρ. 3 της ΣΛΕΕ υποχρέωσης προηγούμενης κοινοποίησης των νέων ενισχύσεων και αναστολής της εφαρμογής τους μέχρι να αποφανθεί σχετικώς η Επιτροπή ελέγχεται και από τα Εθνικά Δικαστήρια



Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη, σύμφωνα με το Ν. 2121/1993 και τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975)